

sredinama i u najrazličitijim skupinama ljudi. Premda je mnogo knjiga i članaka o Isusu napisano, jedva će se ikada moći dati konačan odgovor na pitanje tko je to zapravo bio Isus iz Nazareta. U ovoj su knjizi pokušali ljudi raznih zvanja, struja i staleža (teolozi, bibličari, literati, novinari, dušobrižnici, jedan biskup, jedan sociolog i jedan rabin) proučiti Isusa Krista s najrazličitijih vidika. Konačno, mnogi od njih o Isusu daju svoje osobno svjedočanstvo. Osobito su izvrsni članci koje je napisao Guus van Hemert, glavni pisac holandskog katekizma, i članak o Isusu u životu velikih ljudi (pape Ivana XXIII, Martina Luthera Kinga i Edite Stein).

Ova su teološka razmišljanja i razgovori napisani vrlo lakim jezikom i namijenjeni su širem krugu čitalaca. Pružaju ne samo opširne informacije o osobi Isusa Krista na temelju biblijskih tekstova nego i svjedočanstva velikih ljudi koji su sami živjeli život Isusa Krista. S osobitim zanimanjem čitaju se prikazi Isusa u suvremenoj literaturi (npr. članak o Isusu u romanu Braća Karamazovi). Ovu knjigu preporučamo i svećenicima i laicima.

A. R.

ZUKUNFT DER THEOLOGIE — THEOLOGIE DER ZUKUNFT. Skupno djelo slijedećih autora: O. Betz, J. Blank, A. Böhmer, J. Cardonnel, W. Dantine, W. Dirks, F. Haarsma i K. Lüthi, R. Panikkar, M. Schmaus, M. Schoof i D. A. Seeber. Stranica 224. Cijena DM 18. Verlag Herder, Freiburg im Breisgau.

Budućnost danas zaokuplja mnoge teologe. U teološkim časopisima pojavljuju se danas mnogi članci o budućnosti naprosto, a o budućnosti teologije i Crkve napose. Ta je često i predmet teoloških seminara i kongresa.

Ova je knjiga posvećena upravo temi budućnosti teologije kao i teologiji budućnosti. U njoj pokušavaju katolički i evangelički teolozi, njih dvanaest na broju, i novinari prikazati budućnosti teologije i Crkve i teologiju budućnosti. Pisci imaju u vidu slijedećih 15 godina. Nastoje biti konkretni. Ne gube se u futurologiji. Zele dati teologiji nove impulse

i postavljaju pitanja koja bi uskoro temeljito trebalo razraditi i na njih odgovoriti. Samo tada će se Crkva moći prilagoditi društvu i društvu o Crkvi naći zajednicu vjernika Isusovih.

R. Panikkar proučava fenomen budućnosti i opominje čitaoca da je ne pobožanstveni. Francuski dominikanac J. Cardonnel predbacuje teologiji da je bila odveć okrenuta prošlosti a trebala bi, ako hoće biti vjerna evanđelju, biti okrenuta budućnosti. Teologija ima samo onda budućnost »ako je kritiziramo i grubo s njom postupamo; inače je ona slična Lotovoj ženi«. Ona teologija koja se veže uz neki sustav nema budućnosti; budućnost pripada teologiji koja iznova postavlja sva pitanja i iznova na njih pokušava odgovarati u okviru svojeg vremena i svoje kulture. Anton Böhmer, urednik »Rheinischer Merkur«, promatra Crkvu i teologiju s političkog i društvenog stanovišta. On smatra da će budućnost biti podruštenjena i poznanstvenjena. Sloboda će čovjekova sve više dolaziti u krizu. Budući da se Crkva bori za slobodu čovjeka, mora ona biti i politički aktivna da bi mogla ispuniti svoje poslanje. Urednik »Herder-Korrespondenz« D. A. Seeber razrađuje na kojem je to sada stadiju teologija, u opadanju ili u porastu. Pokazuje kako bi teologija u što skorije vrijeme morala pozitivno riješiti neka vrlo važna pitanja (Petrova služba, nepogrešivost, primat, svećenstvo, celibat, služba i službe u crkvenim zajednicama, pojam Crkve, jedinstvo, odnos vjere prema religiji i obratno). Njemački dogmatičar Michael Schmaus pokazuje u svom članku velike promjene koje će nastati u skorijoj budućnosti na području teološkog mišljenja. Kurt Lüthi, evangelički teolog, smatra budućnost teologije kao »kairologiju«, tj. kao znanost koja će odgovarati pitanjima koja im bude postavljalo vrijeme u kojem ona bude živjela. Takva teologija mora imati učinkoviti i stvarni jezik i biti u službi zajednice. Lüthi pokazuje osobine takve kairološke teologije na primjernoj obradbi pitanja tko je Bog. Nizozemski dominikanac Mark Schoof, asistent profesora Schellebeckxa u Nijmegenu, pokušava analizirati Crkvu i teologiju godine »1984«. Slično kao on, obrađuje budućnost Crkve

i teologije i Wilhelm Dantine. Katolički egzeget iz Saarbrückena J. Blank pokazuje sliku budućnosti na temelju Biblije i pokazuje sudbinu Biblije u budućnosti. Frans Haarsma, pastoralni teolog iz Nijmegena, analizira brzu i iznenadnu promjenu u kojoj se danas nalaze Crkva i teologija. U svom članku razmatra četiri neuralgične točke koje treba nužno pozitivno riješiti: »omržena služba«, »ispražnjeni autoritet«, nagli rast »rubnih kršćana« i »opadanje« vjere. Pedagog Otto Betz iz Hamburga vidi dužnost svakog odgoja u tome da čovjeka odgoji za budućnost. To mora biti zadaća i teologije i propovijedanja i kateheze. Na kraju W. Dirks, katolički novinar u Njemačkoj, postavlja naglasak na ozbiljniju, dublju i svijetu otvoreniju pobožnost svih kršćana.

Kako se iz ovog kratkog i sažetog prikaza može nazreti, knjiga je veoma aktualna i stoga je svima preporučamo.

A. R.

W. BLESS — D. EMEIS, *Befreier Glaube. Ein Angebot für die Glaubensbildung im Anschluss an den Holländischen Katechismus*. Herder 1971.

Bitna oznaka Crkve Kristove jest katolicitet. Ona je prije svega poslana u svijet kao i Krist. Zato je bitna zadaća Crkve propovijedati Krista. A to pretpostavlja u Crkvi snažno razvijenu teologiju i katehertiku. Crkva je sva usmjerena na pozitivno samoosvješćivanje. Objave koja joj je predana. I onda kad osuđuje neku zabludu, Crkva to čini ukazivanjem na pozitivna rješenja. Razvojem teologije ona prevladava zabludu. Propovijedanjem Krista ona prevladava razdore. Crkva je kao cjelina Narod Božji, izvana i iznutra, u hodu prema konačnici vremena. Shvatiti da je Crkva »čuvarica položaja vjere« statički, a ne dinamički bilo bi neodgovorno i necrkveno. Činjenica je da je u povijesti bilo takvih krutih stavova. No njihove posljedice osjećamo i danas.

Pa ipak, čini se da smo slabi učenicima povijesti, »učiteljice života«. Baš danas kad se posvuda »više« kako se teologija opasno razmahala, kad se ponekad čini kao da i katehertika

stoji u svom zenitu, osjećamo više nego ikad kako nam krvavo nedostaje prikladan priručnik za katehizaciju odraslih.

Pojavom »Holandskog Katekizma« činilo se kao da se tom nedostatku doskočilo. U samoj Holandiji bilo je u kratkom roku rasprodano više od 500.000 primjeraka. Unatoč izjavi izdavača Katekizma da knjiga ne želi biti »međunarodni« katekizam, u kratkom roku pojavili su se prijevodi na engleskom, njemačkom, francuskom, španjolskom, katalonskom, portugalskom, talijanskom i hrvatskom jeziku. No odmah u početku pojavila su se teška osporavanja te knjige. Rasplamsala se bura osuda, kritika, žučljivih izjava i protesta. Možda je najžalosnija pojava pri svemu bila u tome da nitko od osporavatelja nije bio kadar pružiti bolji priručnik za odrasle u ovom trenutku. Čini se kao da je sve bilo upravljeno samo na to da se uništi i ono malo što imamo.

Međutim, nije to trebalo doći iz redova same Crkve. Katekizam kao sam od sebe doživljava krizu, »ta knjiga negdje ne funkcioniра« (9), ona je postala »stara«, nedjelotvorna. Traže se hitno novi zahvati, novi pristupi problematici katehizacije odraslih. Krivo bi bilo reći, da se odrasli ne zanimaju za vjeru. Nikad se »laici« nisu toliko bavili teologijom kao danas.

Sve to konstatira ova knjiga, ali se ne zaustavlja samo na tome. Obojica autora, od kojih je jedan radio na izradi Holandskog Katekizma, nastoje tražiti nove putove u teologiji i katehertici. Oni se ne žele ni na koga, oni samo traže.

W. Bless je stručnjak za izobrazbu odraslih na Višem katehetskom institutu u Nijmegenu. Umjesto dosadašnjeg promatranja vjere kao »posjedovanja istine«, analizira on vjeru kao teološki odgovorno i ljudski uvjerljivo razumijevanje Objave i iz toga izvlači praktične smjernice. Pisac ne vidi izlaz iz krize vjere, koja u svijetu postoji, u kvantitativnom napretku među ljudima nego u kvaliteti, produbljivanju odgovorne vjere kod odraslih. Čovjek mora osjetiti da mu ne želimo dati jeftine odgovore na pojedina pitanja, nego da je vjera najdublji odgovor na našu ljudsku egzistenciju.